Juristutbildning, etik och stil

I det officiella organet Jusektidningens nr 1/1999 återges bl. a. följande rader, som uppges härröra från cd-skivan ”Låtar som är sådär...”, författad av en namngiven tingsnotarie vid en namngiven tingsrätt:

”Du ville pippa, men det ville jag helst slippa
Du drog ner mina brallor, men då slog jag dig på käften
Du slet av dig din BH och slängde fram dina tuttar
Då klippte jag av dom för jag tyckte dom var för långa.”

Detta smakprov kompletteras på samma sida med följande rader av samme författare:

”Ragnar är översexuell (sexuell)
mot hans mor var han aldrig nåt särskilt snäll
Incest är bäst, helt i Ragnars smak,
han hittade snabbt in i morsans bak.”

Författaren av denna poesi har — med hänvisning till den omfattande försäljning som skivor med dylika texter har uppnått — porträtterats på Jusektidningens sista sida som ”Månadens medlem”. När två kvinnliga kritiker i en insändare i tidningen — det är där citaten förekommer — framhåller att den ifrågavarande notarien i en framtid kan komma att döma i våldtäktsmål, svarar tidningens kvinnliga chefredaktör efter diverse utläggningar om att ”Månadens medlem är en vinjett i tidningen, ingen utmärkelse vare sig från Jusektidningens eller dess ägare Juseks sida”, och efter några ord om sin tvekan inför publiceringen av texterna, att det kan råda delade meningar om huruvida det handlar om kvinnoförakt eller ”tämligen oförargliga — om än plumpa — studentikosa skämt”. Chefredaktören slutar att hon ”personligen hör till dem som har fullt förtroende för att (tingsnotariens namn) — och alla de andra unga jurister som köper och spelar skivan och kanske till och med lallar med i texterna — har goda förutsättningar att bli utmärkta jurister, såväl inom som utom rättsväsendet”.

Denna chefredaktörens optimism förefaller — skonsamt uttryckt — mycket löst grundad. Den som kokat ihop och publicerat den sällsynt tarvliga, råa och fullständigt talanglösa sörja som citaten illustrerar har enligt min mening givit prov på en sådan total omdömeslöshet att det framstår som ytterligt olämpligt att han utan någon form av kraftfull om- eller vidareutbildning, om möjligt med efterföljande konstaterbar personlig mognadsprocess, anförtros självständig handläggning av uppgifter som har att göra med människors allvarliga livsfrågor. Gödsel- och avfallshanteringen i det moderna högtekniska samhället har blivit en så kunskaps-, intelligens- och omdömeskrävande verksamhet att det dessvärre inte heller är möjligt att rekommendera skalden att snarast välja en alternativ födkrok med sådan inriktning, vilket eljest med hänsyn till hans gåvor, smak och böjelser hade kunnat te sig naturligt.

De motbjudande raderna ger emellertid anledning till mer generella överväganden. Om

man kommit därhän att talrika unga jurister ”lallar med” i sådana texter, finns det mycket starka skäl att ställa frågan om juristutbildningen i praktiskt betydelsefulla hänseenden verkligen förmedlar vad den rimligtvis borde ge.

Här skall nu inte det i senare tiders offentliga debatt ofta ställda (och inte sällan både missförstådda och överdrivna) spörsmålet om den hägerströmska värdenihilismen och den s. k. skandinaviska realismen gjort svenska jurister döva och blinda för den värdeladdning som är en del av det historiskt givna rättsarvet. I detta sammanhang handlar det om frågor på ett lägre men praktiskt viktigt plan.

Fungerar juristutbildningen idag så att ”juridik” helt enkelt är en teknisk verktygslåda, som man plockar fram till professionellt bruk, för att på fritiden fritt sjunka till de nivåer där den här citerade lyriken hör hemma? Att bildnings-, kultur- och stilnivån bland studenterna inom ett högskoleväsen som idag mottar inemot 40 % av en årskull inte kan vara den som kunde vidmakthållas när det handlade om 3 %, är en självklarhet och inte mycket att spilla ord på. Denna kvantitativa utveckling har självfallet mycket betydande värden, men den har också ett pris, och den medför klara risker av ett slag som de återgivna dikterna illustrerar. Det finns all anledning för jurister med intresse och ansvar för yrkeskårens nivå att överväga om inte dessa risker kräver kraftiga motåtgärder. Man kan notera att inom flera högskolesektorer, där framtida betydelsefulla beslutfattare utbildas — det gäller såväl medicin som teknologi och ekonomi — behovet av fördjupad etisk och humanistisk skolning kommit att alltmer uppmärksammas och att många initiativ har tagits till tämligen omfattande och krävande utbildningsmoment med sådan inriktning.

Det skulle vara märkligt om medicinare, teknologer och ekonomer skulle anses behöva fördjupad skolning på etiska och andra värderelaterade områden, medan juristerna skulle klara sig helt utan. Knappast någon torde väl på fullt allvar hävda annat än att rätt och rättsordning i minst lika hög grad som dessa professioners arbetsfält utgör en central del av ett samhälles kultur, av dess moral, dess människouppfattning och dess stil.

Mot denna bakgrund är det enligt min mening djupt nedslående, att någon som genomgått en juridisk utbildning vid något av våra universitet skrivit och framträtt med det motbjudande slask som här återgivits. Att använda termen ”studentikos” för denna ”poesi” är förhoppningsvis alltjämt en förolämpning mot det helt övervägande flertalet svenska studenter av idag och igår. Orden ”lättsinnig” och ”plump” är löjeväckande eufemismer. Att visa upp författaren som ”Månadens medlem” i ett fackligt medlemsblad — något som ofelbart tolkas som gillande — är gravt omdömeslöst, och chefredaktörens hartass gör inte tidningens roll bättre.

Det vore utomordentligt värdefullt — det tycks också vara

hög tid! — om det passerade kunde bli utgångspunkt för en offentlig debatt om vad juristutbildningen ger och borde ge vid sidan av den rena tekniska stoffbehärskningen och problemlösningen. Här har de utbildningsansvariga vid de juridiska fakulteterna och institutionerna enligt min mening en skyldighet att åtminstone offentligt klargöra sin inställning. Det vore emellertid också naturligt om någon av de fackliga ledare som bygger sin ställning på medlemmarnas förtroende — och till den änden förfogar över och bär det yttersta ansvaret för medlemsbladet Jusektidningen — ville klargöra sin syn på denna form av publicering och publicitet. Är kanske ”facklig” juridik helt värdeneutral? Om så inte är fallet, är det inte enbart vid årsmöten och jubileumstal som detta bör framgå.

Intressant vore till slut också om åtminstone någon enda manlig eller kvinnlig yngre jurist ville stå upp och offentligt meddela sin uppfattning om det här citerade tingsnotarielyriken. Någon som ”köper, spelar och kanske till och med lallar med ...” Eller någon som *inte* gör det... Har cd-skivans köpare och vänner en egen någorlunda genomtänkt mening, som de är beredda att stå för och som de dessutom förmår offentligen uttrycka och motivera i en någorlunda rimlig språkform?

Stig Strömholm